

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 347.21(477):355

Карелін Владислав Володимирович

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри військового права
військового факультету міжнародних відносин та права
Військового інституту*

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Karelin Vladyslav

*Doctor of Science in Law, Associate Professor,
Professor of the Department of Military Law of the
Military Faculty of International Relations and Law
Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID: 0000-0002-6271-2447*

Коропатнік Ігор Михайлович

*доктор юридичних наук, професор,
начальник кафедри військового права
військового факультету міжнародних відносин та права
Військового інституту*

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Koropatnik Ihor

*Doctor of Science in Law, Professor,
Head of the Department of Military Law of the
Military Faculty of International Relations and Law
Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID: 0000-0002-0493-0710*

**ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДЧУЖЕННЯ ТА
РЕАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА
REGARDING LEGAL REGULATION ALIENATION AND
REALIZATION OF MILITARY PROPERTY**

Анотація. У контексті дії військового стану, правове регулювання списання та відчуження військового майна може стикатися з рядом проблем, які варто враховувати: недостатня чіткість законодавства - оскільки законодавство може бути недостатньо чітким або деталізованим у визначенні процедур та умов списання та відчуження військового майна. Відсутність конкретних норм та визначень може вести до розбіжностей та непорозумінь; брак механізмів контролю являє собою відсутність ефективних механізмів контролю та нагляду за процесами списання та відчуження може призвести до корупції, зловживань та несправедливого використання військового майна; недостатній захист прав власності виявляється в тому, що якщо не забезпечено ефективний захист прав власності, може виникнути ризик неправомірного захоплення чи використання військового майна, що може порушити права осіб чи організацій; недостатня участь громадськості тобто участь громадськості в прийнятті рішень щодо списання та відчуження військового майна може бути обмеженою. Це може викликати недовіру та конфлікти між урядом і громадськістю; фінансові аспекти проявляються у прозорості фінансових операцій, пов'язаних із списанням та відчуженням військового майна. Недостатня звітність може викликати сумніви щодо ефективного використання ресурсів; міжнародні стандарти - якщо країна вступає в міжнародні зобов'язання або отримує допомогу в області військового майна, важливо враховувати міжнародні стандарти та вимоги в цьому контексті.

Розв'язання цих проблем може включати удосконалення законодавства, створення ефективних механізмів контролю, забезпечення прозорості та відкритості в процесах списання та відчуження майна, а також залучення громадськості та стейкхолдерів у прийняття рішень.

Удосконалення правового регулювання відчуження та реалізації військового майна є важливим завданням для забезпечення ефективного використання оборонних ресурсів, забезпечення національної безпеки та забезпечення прозорості та відповідальності в управлінні військовими активами. Нижче подано кілька можливих напрямків удосконалення правового регулювання в цьому контексті: створення оновленого єдиного та зрозумілого нормативного акту, що регулює відчуження та реалізацію військового майна; впровадження системи обліку та інвентаризації військового майна для уникнення його втрат та забезпечення точної інформації про наявні ресурси; забезпечення прозорості та відкритості в процесах відчуження та реалізації військового майна. Розробка механізмів зовнішнього та внутрішнього контролю, включаючи залучення громадськості та неурядового сектору; впровадження сучасних методів оцінки вартості військового майна для забезпечення його правильної цінності та реалізації на ринку; встановлення чітких норм та правил для проведення публічних аукціонів при відчуженні військового майна, щоб забезпечити конкурентний та справедливий процес продажу; використання сучасних інформаційних технологій для полегшення процесів обліку, моніторингу та управління військовим майном; встановлення механізмів відповідальності за порушення правил відчуження та реалізації військового майна, включаючи адміністративні, цивільні та кримінальні санкції.

Ці заходи можуть сприяти створенню ефективної та прозорої системи управління військовим майном, забезпечуючи його оптимальне використання в інтересах національної безпеки та стабільності.

Ключові слова: військове майно, правове регулювання, відчуження, реалізація, Збройні Сили України, військовий стан.

Summary. *In the context of martial law, the legal regulation of decommissioning and alienation of military property may face a number of problems that should be taken into account: insufficient clarity of legislation - as the legislation may not be sufficiently clear or detailed in defining the procedures and conditions for decommissioning and alienation of military property. The lack of specific norms and definitions can lead to disagreements and misunderstandings; the lack of control mechanisms means the lack of effective control mechanisms and supervision over the processes of decommissioning and alienation can lead to corruption, abuse and unfair use of military property; insufficient protection of property rights is manifested in the fact that if effective protection of property rights is not ensured, there may be a risk of illegal seizure or use of military property, which may violate the rights of individuals or organizations; insufficient public participation, that is, public participation in decision-making regarding the write-off and disposal of military property may be limited. This can cause mistrust and conflict between the government and the public; financial aspects are manifested in the transparency of financial transactions related to the write-off and alienation of military property. Insufficient reporting may raise doubts about the efficient use of resources; international standards - if a country enters into international obligations or receives assistance in the field of military property, it is important to consider international standards and requirements in this context.*

Solving these problems may include improving legislation, creating effective control mechanisms, ensuring transparency and openness in the processes of write-off and alienation of property, as well as involving the public and stakeholders in decision-making.

Improving the legal regulation of the alienation and sale of military property is an important task for ensuring the effective use of defense resources, ensuring national security, and ensuring transparency and accountability in the management of military assets. Below are several possible directions for improving legal regulation in this context: creation of an updated unified and understandable regulatory act regulating the alienation and sale of military property; implementation of a system of accounting and inventory of military property to avoid its losses and provide accurate information about available resources; ensuring transparency and openness in the processes of alienation and sale of military property. Development of external and internal control mechanisms, including the involvement of the public and the non-governmental sector; implementation of modern methods of assessing the value of military property to ensure its correct value and sale on the market; establishment of clear norms and rules for holding public auctions for the alienation of military property to ensure a competitive and fair sale process; the use of modern information technologies to facilitate the processes of accounting, monitoring and management of military property; establishment of mechanisms of responsibility for violations of the rules of alienation and sale of military property, including administrative, civil and criminal sanctions.

These measures can contribute to the creation of an effective and transparent system of military property management, ensuring its optimal use in the interests of national security and stability.

Key words: *military property, legal regulation, alienation, implementation, Armed Forces of Ukraine, martial law.*

Постановка проблеми. У контексті дії військового стану, правове регулювання списання та відчуження військового майна може стикатися з рядом проблем, які варто враховувати: недостатня чіткість законодавства - оскільки законодавство може бути недостатньо чітким або деталізованим у

визначенні процедур та умов списання та відчуження військового майна. Відсутність конкретних норм та визначень може вести до розбіжностей та непорозумінь; брак механізмів контролю являє собою відсутність ефективних механізмів контролю та нагляду за процесами списання та відчуження може призвести до корупції, зловживань та несправедливого використання військового майна; недостатній захист прав власності виявляється в тому, що якщо не забезпечено ефективний захист прав власності, може виникнути ризик неправомірного захоплення чи використання військового майна, що може порушити права осіб чи організацій; недостатня участь громадськості тобто участь громадськості в прийнятті рішень щодо списання та відчуження військового майна може бути обмеженою. Це може викликати недовіру та конфлікти між урядом і громадськістю; фінансові аспекти проявляються у прозорості фінансових операцій, пов'язаних із списанням та відчуженням військового майна. Недостатня звітність може викликати сумніви щодо ефективного використання ресурсів; міжнародні стандарти - якщо країна вступає в міжнародні зобов'язання або отримує допомогу в області військового майна, важливо враховувати міжнародні стандарти та вимоги в цьому контексті.

Розв'язання цих проблем може включати удосконалення законодавства, створення ефективних механізмів контролю, забезпечення прозорості та відкритості в процесах списання та відчуження майна, а також залучення громадськості та стейкхолдерів у прийняття рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначеною проблематикою займалися такі науковці як Є. Бойченко [1], С. Іванов [2], В. Кісель [3], П. Кондик [4], Ю. Кучинський [5], О. Мельник [6], В. Панасюк [7], В. Щербина [8] та інші, але їхні дослідження не у повній мірі розкривали проблематику відчуження та реалізації військового майна, а також вони здійснювались до введення в дію режиму воєнного стану.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є проблематика дослідження відчуження та реалізації військового майна, а також проведення аналізу нормативно-правової бази, якою врегульовано військово-майнові відносини.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо регулювання питання відчуження та реалізації військового майна в Україні; 2) праці вітчизняних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у сфері правового регулювання діяльності військ та сил в цілому та безпосередньо відчуження та реалізації військового майна в Україні. В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування (для характеристики процесу відчуження та реалізації військового майна в Україні в цілому); аналізу та синтезу (виділення окремих елементів процесу відчуження та реалізації військового майна в Україні); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу. У відповідності до законодавства України, військове майно є об'єктом державної власності. Воно може включати в себе земельні ділянки, будівлі, споруди, обладнання, знаряддя, зброю, військову техніку, амуніцію та інші об'єкти. Управління цим майном здійснюється Міністерством оборони України, яке відповідає за його збереження, ефективне використання та раціональне розміщення.

Україна також здійснює контроль за обігом військової продукції, зброї та спецтехніки з метою забезпечення безпеки та запобігання її незаконному обігу. Законодавство також передбачає відповідальність за порушення правил використання та обігу військового майна.

Правове регулювання обігу, відчуження та реалізації військового майна в Україні базується на низці законодавчих актів, які визначають порядок володіння, використання та розпорядження цим майном. Основні закони, які визначають правові засади військового майна в Україні,

включають: Закон України «Про оборону України» [9], який визначає загальні засади організації оборони країни, включаючи володіння та використання військового майна; Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» [10], який регулює питання, пов'язані з військовою діяльністю, включаючи використання та обіг військового майна; Закон України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» [11], в якому надається поняття військового майна та його статусу, а також процедур обліку, списання, інвентаризації, відчуження та його утилізації, Закон України «Про використання земель оборони» від 27.11.2003 р. № 1345-IV [12].

Додатково, існують підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють конкретні аспекти володіння, використання та обігу військового майна, такі як накази, інструкції, правила та положення, які видані відповідно до вищезазначених законів, серед яких Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку вилучення і передачі військового майна Збройних Сил» від 29.08.2002 р. № 1282 [13], Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок відчуження та реалізації військового майна Збройних Сил» від 28.12.2000 р. № 1919 [14], Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації та управління військовим майном» від 15.08.2007 р. № 1063 [15], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, та земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних Сил і Державної спеціальної служби транспорту» від 22.05.2013 р. № 436 [16] Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.07.2015 р. № 740-р «Про затвердження переліку об'єктів нерухомого військового майна, яке може бути відчужено окремо від земельних ділянок» від 17.07.2015 р. № 740-р [17]. Наказ Міністерства оборони України «Про затвердження Порядку списання військового майна у Збройних Силах

України та Державній спеціальній службі транспорту». від 29.03.2021 р. № 81 [18].

Міністерство оборони України відповідно до покладених на нього завдань подає Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо відчуження надлишкового військового майна, що придатне для подальшого використання, але не знаходить застосування у повсякденній діяльності військ, у тому числі: озброєння та військової техніки, списаного рухомого військового майна, земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, земельних ділянок, які вивільняються в процесі реформування Збройних Сил, об'єктів надлишкового нерухомого військового майна, яке може бути відчужено окремо від земельних ділянок [19].

Військове майно є державним майном, яке закріплене за військовими частинами Збройних Сил України на праві оперативного управління, а його вилучення з метою подальшої реалізації здійснюється за прийняттям відповідного рішення Міністерства оборони України його органом на який покладена функція з відчуження військового майна [19].

У Міністерстві оборони України існує чіткий механізм порядку відчуження військового майна Збройних Сил, який визначено у Законі України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» [11] та інших нормативно-правових актах, які забезпечують прозорість цього процесу на всіх етапах, та не припускає корупційних схем відчуження надлишкового військового майна.

Переліки військового майна Збройних Сил, яке може бути відчужено, складаються службами забезпечення органів військового управління (за номенклатурою) та погоджуються Головнокомандувачем Збройних Сил України, Міністерством економіки України, Міністерством фінансів України та Міністерством юстиції України [19].

У Переліки (додаткові переліки) включається майно, яке вивільняється внаслідок скорочення та реорганізації Збройних Сил України, переформування військових частин, їх переозброєння, планового поновлення тощо, а також військове майно застарілих зразків, яке не стоїть на озброєнні Збройних Сил України, за якісним (технічним) станом відноситься до останньої (найнижчої) категорії, є технічно несправним, непридатним для подальшого використання, морально і фізично застарілим, таким що не відповідає вимогам технічних умов та відповідних стандартів, відновлення (ремонт) якого технічно неможливий або економічно недоцільний [19].

Кошти від реалізації надлишкового рухомого військового майна Збройних Сил України розподіляється 50% на 50% до загального фонду та спеціального фонду Міністерства оборони України. Кошти спеціального фонду спрямовуються виключно на будівництво та придбання житла для військовослужбовців Збройних Сил України [19].

Відповідно до Наказу Міністерства оборони України «Про затвердження Порядку списання військового майна у Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту». від 29.03.2021 р. № 81, списання військового майна здійснюється у разі: набуття непридатного стану (за неможливості або економічної недоцільності його відновлення і використання); убування в межах затверджених норм; розбирання (розділення) зразків озброєння, військової та спеціальної техніки під час дії правового режиму воєнного стану з метою використання їх складових для відновлення, модернізації зразків озброєння, військової та спеціальної техніки або їх виготовлення; використання пального для заправлення автомобільної, спеціальної техніки, повітряних суден, кораблів, човнів, електроагрегатів, засобів малої механізації підрозділів країн-партнерів, складових сектору безпеки і оборони, юридичних осіб незалежно від форм власності, а також фізичних осіб, у яких перебувають у власності такі

засоби, для виконання завдань в інтересах Збройних Сил»; втрати чи нестачі військового майна за умови, що відновлення його є неможливим або економічно недоцільним, зокрема у разі: 1) виявлення як нестачі в результаті інвентаризації; 2) втрати (знищення, руйнування) внаслідок стихійного лиха або воєнних (бойових) дій, проведення антитерористичної (миротворчої) операції, проведення операції Об'єднаних сил або внаслідок диверсій; 3) втрати (знищення, руйнування) внаслідок пожежі, катастрофи або аварії; 4) знищення або приведення у непридатний стан за розпорядженням військового командування з метою запобігання загарбанню його противником або з метою запобігання поширенню інфекційних захворювань; 5) використання на виробничі, господарські та експлуатаційні потреби в межах установлених норм, у тому числі на підготовку зброї (боєприпасів) до зберігання або застосування, виготовлення сумішей, проведення аналізу, виконання будівельних та будівельно-монтажних робіт; 6) знесення будівель (споруд, об'єктів незавершеного будівництва, об'єктів благоустрою, інженерних мереж, спеціальних споруд, гідротехнічних споруд, будівель та споруд, що розташовані у службово-технічній забудові при аеродромах та технічних позиціях зенітних ракетних та радіотехнічних військ, арсеналів, баз і складів зберігання боєприпасів, їх огороження) у зв'язку з пошкодженнями (руйнуванням) та набуття непридатного стану (за неможливості або економічної недоцільності його відновлення і використання) внаслідок воєнних (бойових) дій, терористичних актів, диверсій, проведення антитерористичної операції, проведення операції Об'єднаних сил, міжнародної операції з підтримання миру і безпеки, спричинених іншою збройною агресією; 7) знесення будівель (споруд) або об'єктів незавершеного будівництва через недоцільність використання та з метою будівництва на їх місці нових об'єктів [18].

У випадку коли військове майно підлягає утилізації згідно з міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, його списання може здійснюватися на підставі та на умовах зазначених договорів [18].

Списання військового майна (крім будівель (споруд), об'єктів незавершеного будівництва) проводиться за актами якісного (технічного) стану, інспекторськими посвідченнями та за актами списання. Списання будівель (споруд), об'єктів незавершеного будівництва проводиться за актом списання будівель (споруд), об'єктів незавершеного будівництва та за інспекторськими посвідченнями на списання будівель (споруд), об'єктів незавершеного будівництва [18].

Витрати на проєктно-вишукувальні роботи списуються відповідно до Порядку списання витрат по об'єктах незавершеного будівництва, що ліквідуються, затвердженого наказом Міністерства статистики України, Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України, Державного комітету у справах містобудування і архітектури України від 28.09.1995 № 243/150/156/195 [18].

В Інструкції списання втраченого під час бойових дій військового майна зазначено повний механізм списання військового майна ЗСУ, що було втрачено/знищено під час бойових дій, коли заподіяна шкода відноситься на рахунок держави через неможливість відшкодування вартості майна за рахунок винних осіб [20], а саме:

1. Наказ командира в/ч про призначення розслідування для встановлення обставин втрати або знищення військового майна;
2. Проведення розслідування і видача наказу командира в/ч про його результати;
3. Комісія із списання військового майна встановлює причини списання майна, визначає його залишкову вартість, встановлює винних осіб (за наявності) та складає акт, що затверджується командиром в/ч;

4. Підготовка пакету документів для списання майна: засвідчена копія матеріалів розслідування; витяги з наказів про призначення та результати проведення розслідування; перелік військового майна, що підлягає списанню за інспекторськими посвідченнями (форма у Додатку 17 до Наказу Міноборони №81 від 29.03.2021); виписки з книг обліку втрат військового майна по службах забезпечення, а також із книги обліку нестач військової частини; акти технічного стану (якщо майно обліковувалось за номерами) чи акти списання (для решти матеріальних засобів), складені на підставі наявних облікових даних на момент настання події, із зазначенням обставин втрати/знищення майна, затверджені командиром в/ч (форми у Додатках 3, 11 до Наказу Міноборони №81 від 29.03.2021); відомість визначення залишкової вартості військового майна на момент втрати/знищення; засвідчені в установленому законодавством порядку копії рішень суду або органу досудового розслідування (за наявності); якщо іде списання стрілецької зброї та боєприпасів – додатково додається довідка від підрозділу МВС (форма у Додатку №3 до Інструкції, затвердженої Наказом Міноборони №359 від 29.06.2005);

5. Виходячи з вартості майна (додаток 9 до Наказу Міноборони №81 від 29.03.2021) та його номенклатури (додаток 10 до Наказу Міноборони №81 від 29.03.2021), командир в/ч або сам видає інспекторське посвідчення, або направляє клопотання про його отримання разом із пакетом документів за підпорядкованістю вище через відповідну службу забезпечення. Клопотання з пакетом документів має бути направлено посадовій особі вищого рівня не пізніше 15 днів після видання наказу про результати розслідування або надходження до в/ч рішення суду. Якщо рішення про видачу інспекторського посвідчення має приймати Міністр оборони, клопотання має бути попередньо погоджено Департаментом фінансів Міноборони та завізовано юридичною службою Міноборони. Якщо рішення має прийматись начальниками служб забезпечення органів військового

управління, клопотання має бути погоджене з відповідними командувачами виду (роду військ, сил) ЗСУ, керівниками відповідного органу управління Військової служби правопорядку ЗСУ за територіальним принципом, фінансово-економічних органів та юридичних служб виду (роду військ, сил) ЗСУ. Після погодження клопотання воно разом з іншими документами надається на погодження до фінансово-економічного органу та візування до юридичної служби відповідного структурного підрозділу органу військового управління. Якщо рішення має прийматись командувачем виду (роду військ, сил) ЗСУ, клопотання має бути погоджене з керівниками відповідного органу управління Військової служби правопорядку ЗСУ за територіальним принципом, фінансово-економічних органів та юридичних служб виду (роду військ, сил) ЗСУ та центральними службами забезпечення згідно з номенклатурою майна;

6. Посадові особи вищого рівня мають розглянути клопотання і затвердити інспекторські посвідчення або призначити повторне розслідування протягом 30 днів з дня надходження клопотання;

7. Після отримання затвердженого інспекторського посвідчення в/ч списує військове майно з обліку шляхом внесення запису до книги обліку втрат, книги обліку нестач [20].

Також слід зазначити, що Верховна Рада України ухвалила проєкт закону про внесення змін до ст. 4 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних силах України» щодо спрощення процедури списання військового майна. Законодавча ініціатива №10039 була підтримана 302 голосами народних депутатів [21].

Проєктом закону пропонується внести зміни у ст. 4 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних силах України» доповнивши її новими частинами, що встановлюватимуть опис спрощеної процедури списання військового майна, згідно з якою командир військової частини за поданням комісії для списання військового майна матиме право своїм

наказом списувати закріплене за військовою частиною майно незалежно від номенклатури служб забезпечення (крім зброї) вартістю за одиницю військового майна або за одним актом до 100 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян без затверджень та погоджень з посадовими особами вищих рівнів, правоохоронними органами чи спеціальним правоохоронним формуванням у складі Збройних сил України без проведення обов'язкових розслідувань причин та обставин втрати або знищення, дострокового зносу, перевитрати військового майна (крім зброї), крім випадків наявності інформації про втрату або знищення, дострокового зносу, перевитрати військового майна (крім зброї) внаслідок невиконання або неналежного виконання особою службових обов'язків або вчинення особою правопорушення.

Документом також пропонується запровадження спрощеної процедура списання військового майна у разі втрати (знищення, руйнування) внаслідок воєнних (бойових) дій.

Зазначається, що таке майно буде перелічуватися в єдиному акті списання, що складатиметься комісією та учасниками або свідками події, за їх наявності, і подаватиметься на затвердження командувачу виду Збройних сил України. Ухвалені зміни скоротять процедуру до 2-3 тижнів.

Очікується, що реалізація положень законопроекту сприятиме підвищенню ефективності у процесі списання і постановки на облік військового майна, розвантажить командирів військових частин, які більше часу приділятимуть підготовці і реалізації саме бойових завдань, що є головним пріоритетом під час війни [21].

Процес списання техніки стає простим і швидким, адже час – головний ресурс на війні. Ми шукаємо і знаходимо рішення, які полегшують службу наших воїнів, а не змушують їх займатись стосами паперів. Наказ про списання є одним із таких рішень.

Завдяки спрощенню процедури та скороченню строків списання, командири оперативніше отримуватимуть інформацію про потребу у військовій техніці. Зміни до процедури списання було розроблено разом з Міністерством цифрової трансформації.

Висновки. Удосконалення правового регулювання відчуження та реалізації військового майна є важливим завданням для забезпечення ефективного використання оборонних ресурсів, забезпечення національної безпеки та забезпечення прозорості та відповідальності в управлінні військовими активами. Нижче подано кілька можливих напрямків удосконалення правового регулювання в цьому контексті:

створення оновленого єдиного та зрозумілого нормативного акту, що регулює відчуження та реалізацію військового майна;

впровадження системи обліку та інвентаризації військового майна для уникнення його втрат та забезпечення точної інформації про наявні ресурси;

забезпечення прозорості та відкритості в процесах відчуження та реалізації військового майна. Розробка механізмів зовнішнього та внутрішнього контролю, включаючи залучення громадськості та неурядового сектору;

впровадження сучасних методів оцінки вартості військового майна для забезпечення його правильної цінності та реалізації на ринку;

встановлення чітких норм та правил для проведення публічних аукціонів при відчуженні військового майна, щоб забезпечити конкурентний та справедливий процес продажу;

використання сучасних інформаційних технологій для полегшення процесів обліку, моніторингу та управління військовим майном;

встановлення механізмів відповідальності за порушення правил відчуження та реалізації військового майна, включаючи адміністративні, цивільні та кримінальні санкції.

Ці заходи можуть сприяти створенню ефективної та прозорої системи управління військовим майном, забезпечуючи його оптимальне використання в інтересах національної безпеки та стабільності.

Література

1. Бойченко Є.Г. Правове регулювання господарської діяльності військових частин Збройних Сил України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Одеса, 2015. 20 с.
2. Іванов С.О. Правовий режим майна, закріпленого за військовими частинами. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2004. № 1-2. С. 117-123.
3. Кисіль В.Й. Поняття та правовий режим військового майна: цивільно-правовий аспект. *Юридична Україна*. 2006. № 2. С. 59-63.
4. Кондик П.М. Правові аспекти визначення статусу військового майна. *Вісник господарського судочинства*. 2002. № 3. С. 161-165.
5. Кучинський Ю.Д. Проблеми адміністративно-правового регулювання режиму військового майна в Україні. *Форум права*. 2016. № 5. С. 110-114.
6. Мельник О.Г. Правове регулювання відносин з охорони військового майна. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2017. Вип. 43(2). С. 62-65.
7. Панасюк В. Види надання в оренду військового майна. *Юридичний вісник*. Одеса: Гельветика, 2020. № 3. С. 328-334.
8. Щербина В.С. Правовий режим майна у Збройних Силах України. *Приватне право і підприємництво: зб. наук. пр.; Н.-д. ін-т приват. права і підприємництва Нац. акад. правових наук України*. 2012. № 11. С. 148–153.
9. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 106.

10. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України 25.03.1992 № 2232-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 385.
11. Про правовий режим майна у Збройних силах України: Закон України від 21.09.1999 № 1075-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 48. Ст. 407.
12. Про використання земель оборони: Закон України від 27.11.2003 р. № 1345-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 14. Ст. 209.
13. Про затвердження Порядку вилучення і передачі військового майна Збройних Сил: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 № 1282. *Верховна Рада України: офіційний вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1282-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.11.2023).
14. Положення про порядок відчуження та реалізації військового майна Збройних Сил України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2000 № 1919. *Верховна Рада України: офіційний вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1919-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.11.2023).
15. Деякі питання реалізації та управління військовим майном: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2007 р. № 1063. *Верховна Рада України: офіційний вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.11.2023).
16. Про затвердження Порядку відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, та земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних Сил і Державної спеціальної служби транспорту: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.05. 2013 р. № 436. *Верховна Рада України: офіційний вебпортал*. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-2013-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.11.2023).
17. Про затвердження переліку об'єктів нерухомого військового майна, яке може бути відчужено окремо від земельних ділянок: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.07.2015 № 740-р. *Верховна Рада України: офіційний вебпортал.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2015-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.11.2023).
18. Про затвердження Порядку списання військового майна у Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту: Наказ Міністерства оборони України від 29.03.2021 р. № 81. *Верховна Рада України: офіційний вебпортал.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0655-21#Text> (дата звернення: 25.11.2023).
19. Відчуження військового майна. *Міністерство оборони України: офіційний вебсайт.* URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/vidchuzhennya-vijskovogo-majna/> (дата звернення: 25.11.2023).
20. Інструкція про списання втраченого під час бойових дій військового майна. *Василь Кісіль і Партнери: вебсайт.* URL: <https://vkr.ua/ua/defense/spisannya-vtrachenogo-pid-chas-boyovikh-diy-vijskovogo-majna> (дата звернення: 25.11.2023).
21. Рада підтримала спрощення процедури списання військового майна. *Укрінформ.* URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3770218-rada-pidtrimala-sprosenna-proceduri-spisanna-vijskovogo-majna.html> (дата звернення: 25.11.2023).

References

1. Boichenko, Ye.H. (2015). Pravove rehuliuвання hospodarskoi diialnosti viiskovykh chastyn Zbroinykh Syl Ukrainy [Legal regulation of economic activity of military units of the Armed Forces of Ukraine]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
2. Ivanov, S.O. 2004. Pravovy rezhy m maina, zakriplenoho za viiskovymy chastynamy [Legal regime of property assigned to military units]. *Visnyk Khmelnytskoho instytutu rehionalnoho upravlinnia ta prava, 1-2*, 117-123 [in Ukrainian].
3. Kysil, V.I. (2006). Poniattia ta pravovy rezhy m viiskovoho maina: tsyvilno-pravovy aspekt [Concept and legal regime of military property: civil-legal aspect]. *Yurydychna Ukraina, 2*, 59-63 [in Ukrainian].
4. Kondyk, P.M. (2002). Pravovi aspekty vyznachennia statusu viiskovoho maina [Legal aspects of determination of the military property status]. *Visnyk hospodarskoho sudochynstva, 3*, 161-165 [in Ukrainian].
5. Kuchynskyi, Yu.D (2016). Problemy administratyvno-pravovoho rehuliuвання rezhy mu viiskovoho maina v Ukraini [Problems of administrative-legal regime of military equipment in Ukraine]. *Forum prava, 5*, 110-114 [in Ukrainian].
6. Melnyk, O.H. (2017). Pravove rehuliuвання vidnosyn z okhorony viiskovoho maina [Legal regulation of relations with protection of munition]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo, 43(2)*, 62-65 [in Ukrainian].
7. Panasiuk, V. (2020). Vydy nadannia v orendu viiskovoho maina [Types of military property lease]. *Yurydychnyi visnyk*. Odesa: Helvetyka, 3, 328-334 [in Ukrainian].
8. Shcherbyna, V.S. (2012). Pravovy rezhy m maina u Zbroinykh Sylakh Ukrainy [Legal regime of property in the Armed Forces of Ukraine]. *Pryvatne pravo i pidpriemnytstvo: zb. nauk. pr.*; N.-d. in-t pryvat. prava i

- pidpriemnytstva Nats. akad. pravovykh nauk Ukrainy, 11, 148–153 [in Ukrainian].
9. Pro oboronu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06.12.1991 № 1932-XII [On Defence of Ukraine: Law of Ukraine dated 06.12.1991 No. 1932-XII]. (1992). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – The Official Bulletin of the Verkhovna Rada* [in Ukrainian].
 10. Pro viiskovyi oboviazok i viiskovu sluzhbu: Zakon Ukrainy 25.03.1992 № 2232-XII [On General Military Duty and Military Service: Law of Ukraine 25.03.1992 No. 2232-XII No. 1932-XII]. (1992). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – The Official Bulletin of the Verkhovna Rada* [in Ukrainian].
 11. Pro pravovyi rezhym maina u Zbroinykh sylakh Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.09.1999 № 1075-XIV [On the Legal Regime for Property in the Armed Forces of Ukraine: Law of Ukraine dated September 21, 1999 No. 1075-XIV]. (1999). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – The Official Bulletin of the Verkhovna Rada* [in Ukrainian].
 12. Pro vykorystannia zemel oborony: Zakon Ukrainy vid 27.11.2003 r. № 1345-IV [On Use of Defense Lands: Law of Ukraine dated November 27, 2003 No. 1345-IV]. (2004). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – The Official Bulletin of the Verkhovna Rada* [in Ukrainian].
 13. Pro zatverdzhennia Poriadku vyluchennia i predachi viiskovoho maina Zbroinykh Syl: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.08.2002 № 1282 [On approval of the Procedure for seizure and transfer of military property of the Armed Forces: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 29, 2002 No. 1282]. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiyni vebportal – Verkhovna Rada of Ukraine: official webportal*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1282-2002-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
 14. Polozhennia pro poriadok vidchuzhennia ta realizatsii viiskovoho maina Zbroinykh Syl Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid

- 28.12.2000 № 1919 [Regulations on the procedure for alienation and sale of military property of the Armed Forces of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 12.28.2000 No. 1919]. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiinyi vebportal – Verkhovna Rada of Ukraine: official webportal*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1919-2000-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
15. Deiaki pytannia realizatsii ta upravlinnia viiskovym mainom: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15.08.2007 r. № 1063 [Some issues of implementation and management of military property: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 15, 2007 No. 1063]. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiinyi vebportal – Verkhovna Rada of Ukraine: official webportal*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063-2007-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
16. Pro zatverdzhennia Poriadku vidchuzhennia zemelnykh dilianok, na yakykh roztashovani obiekty nerukhomoho viiskovoho maina, shcho pidliahaiut realizatsii, ta zemelnykh dilianok, yaki vyvilniaiutsia u protsesi reformuvannia Zbroinykh Syl i Derzhavnoi spetsialnoi sluzhby transportu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 22.05. 2013 r. № 436 [On the approval of the Procedure for the alienation of land plots on which real military property objects to be sold are located, and land plots released in the process of reforming the Armed Forces and the State Special Transport Service: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 22.05. No. 436 of 2013]. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiinyi vebportal – Verkhovna Rada of Ukraine: official webportal*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-2013-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
17. Pro zatverdzhennia pereliku obektiv nerukhomoho viiskovoho maina, yake mozhe buty vidchuzheno okremo vid zemelnykh dilianok:

- Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.07.2015 № 740-r [On approval of the list of immovable military property objects that can be alienated separately from land plots: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 07.17.2015 No. 740-r]. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiinyi vebportal – Verkhovna Rada of Ukraine: official webportal*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2015-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
18. Pro zatverdzhennia Poriadku spysannia viiskovoho maina u Zbroinykh Sylakh Ukrainy ta Derzhavnii spetsialnii sluzhbi transportu: Nakaz Ministerstva oborony Ukrainy vid 29.03.2021 r. № 81 [On the approval of the Procedure for writing off military property in the Armed Forces of Ukraine and the State Special Transport Service: Order of the Ministry of Defense of Ukraine dated March 29, 2021 No. 81]. *Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiinyi vebportal – Verkhovna Rada of Ukraine: official webportal*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0655-21#Text> [in Ukrainian].
19. Vidchuzhennia viiskovoho maina [Alienation of military property]. *Ministerstvo oborony Ukrainy: ofitsiinyi vebсайт – Ministry of Defense of Ukraine: official website*. Retrieved from <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/vidchuzhennya-vijskovogo-majna/> [in Ukrainian].
20. Instruktsiia pro spysannia vtrachenoho pid chas boiovykh dii viiskovoho maina [Instructions on writing off military property lost during hostilities]. *Vasyl Kisil i Partnery: vebсайт*. Retrieved from <https://vkp.ua/ua/defense/spisannya-vtrachenogo-pid-chas-boyovikh-diy-vijskovogo-maynanbsp> [in Ukrainian].
21. Rada pidtrymala sproshchennia protsedury spysannia viiskovoho maina [Rada supported the simplification of the procedure for writing off military property]. *Ukrinform*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric->

economy/3770218-rada-pidtrimala-sprosenna-proceduri-spisanna-
vijskovogo-majna.html [in Ukrainian].